

svetojeronimsko“ namerava tudi svojim členom podati več popularno napisanih knjig o prirodnih vedah, a prvi zvezek te knjižice je Geikiev: „Prirodni zemljopis.“ Drobna je ta knjižica, a vendar tudi preprostemu čitatelju jasno tolmači razne pojave v naravi, v zraku in v vodi.

Danica. Koledar i ljetopis „Društva svetojeronimskoga za prestupnu godinu 1904. 80. Str. 241. — Tudi letos bode našel čitatelj v „Danici“ mnogo zabavnih in poučnih spisov. Pesnik V. Gjurić je zložil tri mične pesemce iz narodnega življenja (Oproštaj, K selu, Na groblja). Manje črtice in povestice so Kosmáková: „Što muž čini, dobro čini“, Mayerova: „Školski podvornik“, Gjurićove: „Sličice“ in Klarićeva: „Valja li ova osuda?“ Večjo povest iz Djakovštine: „Dva gazde — dva Božića“ je napisal Svetozar Rittig. Pisatelj pozna dobro narodno življenje in napake, katere v njem vladajo, in pripoveduje prav zanimivo. Dr. Š. Bosanac je opisal življenje in delovanje dr. Štefana Ilijaševića, naslednika starih Ilircev, kateri je kot pesnik, domoljub in šolnik zelo zaslužen za hrvaški narod. Učitelj Josip Medved, kateri je že v lanskem „Danici“ pisal o gluhozemih, o njihovi vzgoji in naobrazbi, uči letos stariše, kako naj vzgojujejo svoje gluhozemo dete in kako ga naj pripravijo za zavod. Ker imamo tudi mi mnogo takih siromakov in tudi zavode v Gorici, v Šmihelu in v Ljubljani, bi bilo dobro, da tako navodilo spiše tudi kateri slovenski strokovnjak za „Koledar družbe sv. Mohorja“. Vsako leto opiše „Danica“ en del hrvaške domovine. Letos nas dr. M. Šenoa vodi v lepo Zagorje in opisuje njegove zanimivosti in krasote. Dragutin Hire opisuje: „Nekoje bolesti žitarica“, za kar mu bodo poljedelci zelo hvaležni. Dr. Ferdinand Šišić opisuje padec Carigrada, a Klement Malinarić priobčuje zanimive „Crtice iz južne Afrike.“ Potem sledé razni važni dogodki v pretečenem letu, nekatere črtice o vremenu in o gospodarstvu, a naposled še nekoliko kratkočasnih dogodbic. Kakor se vidi, bo našel vsak čitatelj v „Danici“ nekaj, kar ga bode zanimalo. Ker je „Danica“ najbolj razširjeni in najbolj skrbno urejeni hrvaški koledar, bo izvestno tudi mnogo koristila.

Janko Barle.

Borba Hrvata s Turcima za Petrinju. Napisao dr. Rudolf Horvat, kr. profesor. — 80. str. 112. cena 1 K. — V zgodovini turških bojov je posebno znamenito mesto Petrinja ob Kolpi; zaradi njega so se koncem XVI. sto-

letja Turki in Hrvatje mnogo bojevali. Hrvaška zgodovina od l. 1592.—1596. je tudi zgodovina Petrinje; ko so si naposled to trdnjavo Hrvatje priborili, se je izpremenilo njih bojevanje s Turki: dotlej so bili v defenzivi, a odtlej so začeli ofenzivo, katera jih je naposled osvobodila težkega turškega jarma.

Pisatelj nam je podal najprej zgodovinski opis petrinjske okolice, katera je spadala nekaj pod zagrebškega škofa. Petrinjo omenjajo že v XIII. stoletju, a ni stala ondi, kjer današnja. L. 1543. so jo razdejali. Trdnjavo Petrinjo je sezidal šele znani Hasan paša l. 1592., ker je izprevidel, da mu bode ona ključ v bogato Turopolje. Odslej so Turki lahko napadali kraje onkraj Kolpe; obiskovali so mnogokrat Turopolje in odpeljali seboj vselej mnogo plena in ljudi. Hasan paša je v dveh letih premagal in sežgal na hrvaški granici 26 trdnjav in odvel v sužnost 35.000 Hrvatov. Krščanska vojska je poizkušala večkrat vzeti Petrinjo Turkom, ali bila je preslaba; nekaj je bila kriva neuspehov tudi nesloga in omahovanje poveljnikov. Še le 24. septembra 1595. je končno pala Petrinja, in čeravno so jo sedaj Turki hoteli zopet osvoboditi, je ostala vendar v krščanskih rokah in bila velika obramba proti turški sili. Da so se za Petrinjo zanimali tudi naši predniki, izpričuje to, da jo je obiskal že l. 1601. sam ljubljanski škof Tomaž Hren, a koliko je za njo žrtvoval, nam svedoči to, da je na svoje stroške postavil ondud kaj leseno cerkvico, preskrbel jo z vsem potrebnim in poslal tamošnjim prebivavcem tudi prvega župnika Mihaela Ksilurga, kateri se je porodil v Št. Jerneju na Dolenjskem (prim. dnevnik škofa Hrena v metropolitanski knjižnici v Zagrebu). Pisatelj se je trudil, da bo njegova knjižica temeljita, a obenem popularna, in to se mu je popolnoma posrečilo. Upam, da se bodejo za knjižico mnogi zanimali in jo z veseljem prebirali. J. Barle.

Aug. Šenoa, sabrane pripovedi, svezak šesti. — V tem zvezku nam podaja „Mat. Hrv.“ povest „Diogenes“. Znano je, da je Šenoa temeljito poznal zgodovino hrvaške in posebno zagrebško. Kakor njegove povesti: „Seljačka buna“, „Zlatarovo zlato“ itd., tako je tudi „Diogenes“ vzet iz hrvaške preteklosti. Dejanje se godi v Zagrebu l. 1750. Diogen, Antun Janković, kraljevski viečnik, živi sam zase, ločen od vsega političnega življenja. Sam pravi, da je Diogen ter opazuje gibanje strank. „Bude-li zgode, provalit će iz zasjede i ošinut koga pandžom.“ In res: Skrb za mladega prijatelja, junaka Belizarja, ga vrže v najhujše politične boje med tujci, ki so se tedaj med seboj bili za najvišje službe. Najvažnejša sta polkovnik

Nemec Klefeld, in lepa zvita Mažarka grofica Bačan, ki spravi celo svojega moža do bana in ki je došla „u Zagreb, da uhvati pod svaku cieniu pod svojo mrežu što više slepih Hrvata, ta za svojo svrhu“. Diogen, ki je prej dal svojemu neizkušenemu prijatelju Belizarju lepi nauk: „Pazi na tem potu (da povzdigneš domače hrvaško plemstvo), čuvaj se žena“, isti Diogen igra čudno vlogo v svetu, in bravec bi mislil, da je že slep za vse, da je vjet v hlinjeni ljubezni, v mrežah premetene Mažarke, lepe grofice Bačan, — a Diogen je zvita glava, in izrabi vse za to, da reši svojega mladega prijatelja Belizarja, ki bi sicer vsled dvoboja zapadel smrtni kazni. Po dolgih, čudno zavitih spletkah prevara Janković sebične tujce ter reši svojega ljubljeneza Belizarja iz njih rok, in junak se poroči z obubožano idealno hrvaško plemkinjo, Ružico, ki je med tem skrivaj ljubila Belizarja, dočim je bil ta po potrebi in previdnosti zaročen prej z mažarsko sorodnico grofice Bačan, pozneje s hčerjo Klefeldovo. In ko doseže svoj namen, „vrača se hrvatski Diogenes u svojo bačvu“. Povest se suče v višjih krogih in jasno kaže žalostni položaj tedanje dobe, ko so tujci, Nemci in Mažarji, previdno izkoriščevali nezavednost in prepir med domačim plemstvom in duhovništvom. Hrvatica, stara baronica Julijana Sermage, pravi o njih: „Ja pače mislim, da bi oni (tujci), zahvalni imali biti zemlji, koji amo dolaze, te ovdje traže svoj kruh, pa napokon ne može svatko biti car.“ A takrat so hoteli biti vsi prvi. Po zvitosti Diogenovi zmaga nazadnje pravica nad spletkami tujcev. Vsa povest je zanimivo zapletena v veliko politiko in lepo razpletena. Odlikuje se po vrlinah, katere imajo vse Šenove povesti, po živahnosti in za-

nimivosti. Tedanja doba je slikana jasno in pred vsem igrajo glavne vloge častiželjne politične ženske s svojimi nazori: „Ženske imamo toliko snage, da svakoga mužkarca predobiti možemo“, češ: „Žene vladajo svetom“. Dasi je povest še iz časa romantike, se vendar čita danes še z uspehom, kot nekdanj. J.

MALORUSKA.

„Tovarištvo ‚Prosvita‘ v Lvovu“ izdaja po nizki ceni (20—40 vinarjev) male knjižice, zares priporočljivo berilo za širše sloje maloruskega ljudstva. Vsebina (povesti, igrokazi in deklamacije) je deloma izvirna, deloma pa prirejena po večjih delih iz ruskega slovstva. Pristn narodni duh, ki preveva vse te publikacije, jim daje trajno vrednost; hvalevredno je tudi, da se skoro povsod družijo pouk z zabavo; tako se najuspešnejše širi „prosvita“ med narod. Izmed knjižic, katere smo prejeli, pripoveduje n. pr. „Bogdaniv sinok“ o kozakovanju Timoša, sinka Bogdana Hmelnickega; „Oferma“ nam slika z zdravim humorjem življenje maloruskega vojaka, snov povesti „Vid čogo vmerla Melasja“, „Goriti“, „V gluhim kuti“ i. dr. pa je vzeta iz življenja na kmetih. Razen povesti „Bogdaniv sinok“, ki pa je tudi reprodukcija po ruščini, vse skupaj ne dosega knjig naše „Mohorjeve družbe“; a vendar bi te cene zvezke priporočali za začetek Slovincem, ki se nameravajo seznaniti z maloruskim jezikom. Naročajo se pri „Tovarištvu Prosvita“, Lvov, Rinok, č. 10. L—ik.

Slovenska maša v čast sv. Cecilije za mešan zbor in samospeve z orglami zložil Anton Foerster. Op. 82. Cena 1 K. Založil skladatelj. Natisnili J. Blasnik nasledniki. — Gospod skladatelj deluje pri nas v službi svete Cecilije že od l. 1877. V tej dolgi dobi je kot

skladatelj in kot vodja orglarske šole storil jako veliko v prosep cerkvene glasbe, katere zavetnica je ravno sv. Cecilija. Tej svetnici je že l. 1878. posvetil lepo latinsko mašo, katero še dandanes radi prepevajo po naših korih. In sedaj je ona latinska maša dobila vredno vrst-